

مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران

شناسایی شاخص‌های اجتماعی به مسُطور تدوین

دل اولویت‌بندی موضوعات و مسائل حوزه شهری

www.shahrsazionline.com

۱۱۴

مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

شناسایی شاخص‌های اجتماعی به منظور تدوین مدل اولویت‌بندی موضوعات و مسائل

حوزه شهری

خرداد ماه ۱۳۹۱

معاونت مطالعات و برنامه‌ریزی مدیریت، امور اجتماعی و اقتصادی

مدیریت مطالعات و برنامه‌ریزی امور اجتماعی و فرهنگی

تهیه کنندگان: ستار پروین، کامبیز مصطفی‌پور، روح‌الله فلاحتی گیلان، مریم احمدزاده

ناظر علمی: دکتر عبدالحسین کلانتری

معاونت علم و فناوری

چاپ و انتشار: مدیریت فناوری اطلاعات و مرکز استاد

گرافیک و صفحه‌آرایی: روابط عمومی

نشانی: تهران، خیابان شریعتی، پل رومی، خیابان شهید اکبری، نبش خیابان شهید آفایزگی، شماره ۳۲، کد پستی ۱۹۶۴۶۳۵۶۱۱

امور مخاطبین: -۳ ۲۲۳۹۲۰۸۰ داخلي ۳۰۹ <http://rpc.tehran.ir>

حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران است و استفاده از مطالب آن صرفاً با ذکر مأخذ بالامانع می‌باشد. ضمناً متن (WORD, PDF) بر روی سایت فوق قابل دریافت است.

سخن تخت

امیر شمسنگ کرامی

بسلام

مدیریت بینه، حفظ پویای و ارتقاء نوآوری هر سازمان نیازمند تجزیه و تحلیل صحیح محیط، انتخاب بهترین اهداف و راهبردها، ارتقاء توامندی های سازمان و اقدام موثر در جهت تأمین هدف های تدوین شده است.

بی شک دستیابی به این مهم، فارغ از مطالعه، پژوهش و تدبیر و تحقیق در امور امکان پذیر نمی باشد. مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران با توجه به فلسفه وجودی و نظریت ها و توامندی های خود به مدیریت فرآیند های پژوهشی و انجام مطالعه و پژوهش و خصوص مسائل مدیریت شهری می پردازد، تا انجام فرآیند های پیش کننده را برای مدیران، صاحب نظران و پژوهشگران حوزه مدیریت شهری تسهیل نماید.

بنابراین با توجه به اهمیت موضوع این مرکز، تحریر و نشر گزارش های موضوعی و نتایج حاصل از مطالعات تخصصی را وظیفه خود دانسته و بر این باور است که بواسطه چنین اقدامات گزارش هایی، زینه دستیابی به توجه پایدار شهری در سایه مدیریت یکپارچه مکلن می شود.

اماید است با بهره مندی از نظرات ارزشمند جایعالی، دارانه موثرتر این آثار، گام برداریم.

محمود عکمری آزاد

رئیس مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران

* چکیده

این مطالعه تلاش دارد وضعیت شاخص‌های توسعه اجتماعی در مقیاس شهر تهران و مناطق ۲۲ گانه را مورد بررسی قرار دهد. مدل نظری تحقیق حاضر براساس مدل تحلیل پارسونز است که نظام اجتماعی را به چهار خرد نظام تقسیم می‌کند. بر این اساس، شاخص‌های اجتماعی به چهار بخش شاخص‌های فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی (Communicable) تقسیم می‌شود. روش‌های تحقیق بکار گرفته شده شامل پیمایش، تحلیل داده‌های موجود و روش دلفی می‌باشد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که از نظر مدیران و کارشناسان شهری، مهم‌ترین مسائل شهر تهران عبارتند از ترافیک، بیکاری، جرائم و آسیب‌های اجتماعی، مدیریت ناکارآمد، کمبود مسکن، آلودگی هوا. همچنین نتایج پیمایش که براساس نظرات شهروندان استخراج شده است نشان می‌دهد که براساس شاخص‌های چهارگانه شاخص توسعه اجتماعی مناطق ۱۸، ۸، ۱۹، ۱۳ و ۱۴ از سطح توسعه‌یافته‌گی کمتری نسبت به سایر مناطق برخوردارند. به طور کلی براساس شاخص اجتماعی (اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی) مذکور، مناطق ۲، ۳ و ۵ بالاترین توسعه اجتماعی و مناطق ۸ و ۱۸ کمترین توسعه اجتماعی را از نظر شهروندان دارا می‌باشند. مناطق ۷، ۱۰، ۱۱ و ۱۵ در حد وسط توسعه اجتماعی هستند.

کلید واژه: شاخص، شاخص‌های اجتماعی، مسائل شهری، توسعه اجتماعی شاخص‌های عینی و شاخص‌های ذهنی.

---

* این گزارش برگرفته از پژوهه تحقیقاتی «شناصیبی شاخص‌های اجتماعی به منظور تدوین مدل اولویت‌بندی موضوعات و مسائل حوزه شهری» می‌باشد که در سال ۱۳۸۹ توسط آقای دکتر ستار پروین تهیه شده است و اصل گزارش در کتابخانه این مرکز موجود است.

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۹	بیان مسئله
۱۰	سؤالات تحقیق
۱۱	ماهیت شاخص‌های اجتماعی
۱۱	انواع رویکردها در شاخص‌های اجتماعی
۱۲	چارچوب نظری و مدل پایه و نهایی تحقیق
۱۳	روش تحقیق
۱۴	یافته‌های تحقیق
۱۴	مهم‌ترین مسائل شهر تهران از نظر صاحب‌نظران
۱۴	اولویت‌بندی مسائل از حیث اهمیت در شهر تهران
۱۵	اولویت‌بندی مسائل از حیث توان شهرداری در حل آن‌ها
۱۶	اولویت‌بندی مسائل از حیث آسیب زا بودن آن‌ها برای جامعه
۱۷	اولویت‌بندی زمانی مسائل جهت اصلاح شدن
۱۸	اولویت‌بندی مسائل مختلف بر حسب چهار عامل مسئله ساز
۱۹	مهم‌ترین مسائل شهری مناطق ۲۲ گانه تهران از نظر شهروندان
۲۹	پیشنهادات اجرایی - مدیریتی تحقیق
۳۳	منابع

بیان مسئله

امروزه شهرداری‌ها در اقصی نقاط جهان از لحاظ مدیریتی با شرایطی متغیر، پیچیده و با عدم قطعیت روبرو هستند، انتظارات مردم افزایش یافته و آن‌ها خواستار نوعی سیستم مدیریتی و برنامه‌ریزی هستند که در دسترس بوده و پاسخگوی نیازها و انتظارات آن‌ها باشد. رویکرد و عملکرد کنونی شهرداری یک رویکرد درمانی است که با توجه به پیچیده شدن مسائل سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، کالبدی و زیست محیطی این شیوه نمی‌تواند در درازمدت راهگشا باشد. شهر تهران مهم‌ترین کلانشهر ایران است که متأسفانه تاکنون هیچ مدل منسجم و یکپارچه‌ای برای توسعه آن وجود نداشته است. اگرچه تلاش‌های فراوانی (طرح مجموعه شهری تهران، طرح برنامه‌ریزی استراتژیک تهران ۸۰ و طرح جامع) در این خصوص انجام شده است اما اغلب پراکنده و غیرسیستماتیک است.

در سال‌های اخیر بر این امر اهتمام شده است که مدل جامع‌الشرایطی برای توسعه شهر تهران طراحی شود. یکی از این تلاش‌ها مأموریت جدید مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران درخصوص تهییه سند توسعه پایدار شهر تهران است. این هدف اگرچه خوب و به درستی تعیین شده است اما تنها بخشی از راه است زیرا که در این مرحله تنها توانسته‌ایم مقصد راه را مشخص کنیم؛ لذا جهت رسیدن به مقصد، نقشه راه و شیوه‌نامه‌های مختلف برای حرکت در این مسیر راه ضروری است. بنابراین تهییه و استفاده از نقشه راه تنها زمانی امکان‌پذیر است که شهرداری بداند در کجا ایستاده است و از چه توانی برخوردار است. بنابراین شناخت وضعیت موجود و نقاط قوت و ضعف و همچنین فرصت‌ها و تهدیدات پیش‌رو در واقع آغاز راه است.

متأسفانه در ایران و به ویژه کلانشهر تهران شناخت وضعیت موجود با مشکلات و موانع عدیدهای مواجه است. یکی از مهم‌ترین موانع، نبود اطلاعات و داده‌های به روز در ارتباط با وضعیت موجود و توصیف دقیق اوضاع و احوال محیط‌های مختلف جامعه است. بنابراین قبل از طرح‌ریزی هر گونه مدل توسعه ابتدا باید وضعیت موجود به خوبی توصیف و شاخص سازی شود. این مشکلات و موانع زمانی فزونی می‌گیرد که قدم در محیط‌های اجتماعی بگذاریم. شاخص‌های اجتماعی به دلیل ماهیت آن بسیار نرم، تغییرپذیر و نیازمند پیمایش‌های وسیع است لذا بیش از حوزه‌های دیگر نیازمند پایش و رصد مداوم و مستمر است. بنابراین تهییه سند توسعه پایدار اجتماعی بیش از دیگر حوزه‌ها با مشکل مواجه است. طراحی مدل توسعه پایدار اجتماعی می‌بایست مبتنی بر شناخت دقیق وضعیت اجتماعی شهر تهران باشد تا اینکه اولاً بتوان مقصد را به خوبی مشخص و در ثانی نقشه دقیق راه را تهییه نمود.

شناخت دقیق و جامع الشرایط وضعیت موجود مهم‌ترین بخش طراحی مدل توسعه پایدار شهری و به ویژه توسعه پایدار اجتماعی است، لذا پاسخ به این سؤال که چگونه می‌توان وضعیت موجود را به خوبی شناخت از اهمیت فراوانی برخوردار است. در پاسخ می‌توان گفت دو راه حل برای شناخت وضعیت موجود وجود دارد که یکی استفاده از شهود نظری و محدود تحقیقات انجام شده در حوزه‌های مختلف است که متأسفانه دقیق نبوده و گاه‌هاً شرایطی پیش می‌آید که برای بعضی از حوزه‌ها تحقیق و داده‌ای وجود دارد و برای دیگر حوزه‌ها وجود ندارد. راه دوم تهیه یک مدل توسعه پایدار اجتماعی و تعیین شاخص‌های آن در بخش‌های مختلف و سپس گردآوری سالانه و دوسالانه در مقیاس‌های مختلف (منطقه‌ای، ناحیه‌ای و محله‌ای) است. راه دوم که بهترین راه است مزیت‌های فراوانی دارد یکی اینکه از اول می‌دانیم به دنبال چه هستیم لذا از صرف هزینه‌های مادی و معنوی جلوگیری می‌کند (تحقیقات تکراری و پراکنده) دوم که بسیار مهم‌تر از اولی است اینست که اجرای سالانه یا دوسالانه گردآوری داده‌ها و در مقیاس‌های مختلف، مدیریت شهری و محققان را قادر می‌سازد که روند تغییرات را به خوبی ببیند و پیش‌بینی کنند و علاوه بر آن تأثیر مداخلات اجتماعی را به خوبی رصد کنند. بنابراین و به طور خلاصه تدوین مدل توسعه پایدار اجتماعی و پیش از آن تدوین و گردآوری شاخص‌های اجتماعی (در قالب یک پایگاه داده) نه تنها یک ضرورت در مدیریت شهری بلکه یک ضرورت ملی است. مدیریت و برنامه‌ریزی شهر تهران با همه وسعت و پیچیدگی آن تنها زمانی امکان‌پذیر است که به خوبی از نقاط قوت و ضعف و همچنین فرصت‌ها و تهدیدات پیش رو آگاه باشیم.

در نهایت اینکه به دلیل نبود داده‌های شاخص‌های اجتماعی و نیاز مراکز مطالعاتی شهرداری تهران به مشخص کردن اولویت‌ها و مسائل حوزه شهری با توجه به شاخص‌های اجتماعی، و همچنین کمبود زمان برای انجام چنین کاری (گفته شد که گردآوری داده‌ها نیاز به وقت زیاد و برنامه‌ریزی وسیع دارد)، این تحقیق می‌خواهد از طریق روش دلفی و پیمایش پس از بررسی مدل‌های مختلف شاخص‌های اجتماعی، در یک زمان محدود و هزینه‌های کمتر اولویت‌ها و مسائل حوزه شهری را مشخص و آن را در اختیار مدیران و مراکز مطالعاتی شهرداری تهران قرار دهد.

سؤالات تحقیق

۱. شاخص‌های اجتماعی در مقیاس شهری کدامند؟
۲. چگونه می‌توان مهم‌ترین مسائل شهری را با توجه به شاخص‌های اجتماعی استخراج نمود؟
۳. مهم‌ترین اولویت‌ها و مسائل حوزه شهری با توجه به شاخص‌های اجتماعی کدامند؟

ماهیت شاخص‌های اجتماعی

شاخص‌های اجتماعی به لحاظ ماهیت سنجش‌پذیری عینی و گستردگی شمول آن‌ها همواره مورد توجه برنامه‌ریزان توسعه قرار گرفته است، این شاخص‌ها از دهه ۱۹۶۰ به صورت جنبشی برای جماعت‌آوری و سازماندهی اطلاعات جمعیتی، اقتصادی و اجتماعی در سطح ملی درآمد. هدف از کاربرد این شاخص‌ها ارزیابی شرایط متغیری بود که جوامع مختلفی با آن روبرو بودند. عمدۀ تلاش این بود که تغییرات در جهت بهبود اوضاع و نیز قابل کنترل شدن قرار بگیرند. هدف از تنظیم شاخص‌های اجتماعی را می‌توان شناخت دقیق‌تر شرایط موجود اجتماعی در یک مقطع زمانی و همچنین تصویر روندها و دگرگونی‌هایی که در یک دوره مشخص در این شرایط صورت پذیرفته‌اند، دانست. در واقع می‌توان شاخص‌های اجتماعی را به عنوان راهنمای تعیین مسیر و نیز مقیاسی برای کنترل فرایند توسعه تلقی نمود.

انواع رویکردها در شاخص‌های اجتماعی

رویکردهای^۱ متفاوتی در بررسی و گردآوری شاخص‌های اجتماعی وجود دارد که هر کدام از آن‌ها نقاط قوت و ضعف متفاوتی دارند. البته این نقاط قوت و ضعف نه از رویکردها بلکه از ماهیت شاخص‌های اجتماعی نشأت می‌گیرد. تاکنون مباحث مطرح شده درباره رویکردهای مختلف نسبت به شاخص‌های اجتماعی از حیث کاربردی و نظری ارائه شد، این در حالی است که از حیث برنامه‌ریزی نیز رویکردهای مختلفی وجود دارد. در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی شهری نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدات وجود دارد که مدیران و محققین شهری را ملزم می‌سازد که در شاخص سازی به گونه‌ای نسبتاً متفاوت عمل کنند. سه نوع مهم از رویکرد مدیریتی به شاخص‌های اجتماعی شهری وجود دارد که عبارتند از رویکرد خطمنشی‌گرا، رویکرد سیستمی و رویکرد موضوعی که در ادامه مورد بررسی قرار می‌گیرند:

۱- رویکرد خطمنشی‌گرا: توجه دولت یا جامعه به یک ناحیه خاص نشأت گرفته و دارای ارتباط بسیار نزدیکی با استراتژی‌ها و خطمنشی‌های شهری می‌باشند. سازمان‌ها از طریق ایجاد و توسعه مجموعه‌های جامع از اهداف یا هنجارهای اجتماعی شروع به کار کرده و سپس شاخص‌هایی را برای اندازه‌گیری میزان پیشرفت به سمت این اهداف در نظر می‌گیرند.

۲- رویکرد موضوعی: این رویکرد به جای توجه به اهداف یا خطمشی مشخص، مجموعه‌ای از موضوعات و مفاهیم را در نظر می‌گیرد که لزوماً با یک استراتژی در ارتباط مستقیم نمی‌باشند. در این رویکرد موضوعات گسترده‌ای در نظر گرفته می‌شوند که چند بعدی بوده و شامل جنبه‌هایی متفاوت با شاخص‌های متفاوت هستند و می‌توان آن‌ها را به صورت مجموعه‌ای شاخص مجزا یا ترکیبی از آن‌ها نمایش داد.

۳- رویکرد سیستم‌ها: این رویکرد از این جهت با رویکرد خطمشی‌گرا متفاوت است که در آن یک مدل ساده اما واضح و روشن از شهر یا سیستم محیطی ایجاد می‌شود. در آن مدل عوامل مختلف، پیوندها و روابط علت و معلولی بین آن‌ها شناسایی می‌شود (وست فال و دویلا، ۱۳۸۶: ۸-۹).

چارچوب نظری و مدل پایه و نهایی تحقیق

در این تحقیق سعی می‌شود براساس مدل نظری پارسنز (AGIL) نظام اجتماعی را به چهار بخش اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی تقسیم نماید. بنابراین منظور از شاخص اجتماعی معنای عام (Societal) آن است و نه خاص (Communicable) آن. عام یعنی چهار بخش اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی در حالی که خاص یعنی اینکه صرفاً مباحث حوزه اجتماعی مورد توجه قرار گیرد. جامعه برای پارسنز یک ساختار به هم پیوسته است که قابل تقلیل به اجزای آن نیست. جامعه به عنوان ترکیبی از عناصر تشکیل‌دهنده آن در روند استقرار و حرکت خود نیازمند پیروی از قواعد خاص برای تنظیم روابط بین عناصر تشکیل‌دهنده‌ی خود است. اینکه این اصول و قواعد چگونه در یک جامعه شکل می‌گیرند به روند تشکیل خود جامعه بر می‌گردد. در حقیقت اینکه چگونه انسان‌ها، اجتماعی را تشکیل می‌دهند و تن به ایجاد قواعدی در آن می‌زنند، بن‌ماهیه تفکرات بسیاری در حوزه‌های مختلف تاکنون بوده است. که در پی پاسخگویی به این سؤال بوده‌اند که نظم اجتماعی چگونه در یک جامعه ایجاد شده است و در سطوح بالاتر نوع و ترکیب این نظم در هر جامعه چگونه است؟ و جامعه چگونه در چارچوب نظم موجود تغییر می‌یابد؟ بنابراین بررسی نظم و تغییر اجتماعی از مسائل مهم بسیاری از رشته‌ها از جمله جامعه شناسی بوده است. همان‌گونه که زتومکا نیز اشاره می‌کند که به طور کلی جامعه شناسی به عنوان یک رشته دارای دو مسئله اساسی است: یکی مسئله نظم که در منابع جامعه شناسی به مسئله هابزی معروف است و دوم مسئله تغییر که به مسئله مارکسی معروف است (چلبی، ۱۳۷۵: ۱۱). در این تحقیق شاخص‌های اجتماعی به چهار دسته تقسیم شده‌اند که شامل شاخص‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی است.

شاخص‌های سیاسی^۱: آن دسته از شاخص‌ها برمی‌گردد که مربوط به حوزه مدیریت و سیاست‌گذاری شهری است که غالباً تحت عنوان حکمرانی خوب شهری^۲ از آن‌ها یاد می‌شود.

شاخص‌های فرهنگی و اجتماعی^۳: آن دسته شاخص‌ها است که به همبستگی و عوامل یکپارچگی اجتماعی مرجع است.

در نهایت منظور از شاخص‌های اقتصادی^۴: آن شاخص‌هایی است که محیط شهری (شهر، مدیریت و شهروندان) را توان و قابلیت انطباق و سازگاری می‌دهد. به عبارتی این قبیل شاخص‌ها انرژی و طرفیت لازم را برای تحقق اهداف و سیاست‌های برنامه‌ریزان شهری فراهم می‌کند.

روش تحقیق

در این تحقیق از دو روش دلفی و پیمایش استفاده می‌شود. استفاده از هر کدام از این روش‌ها متناسب با رویکرد مورد استفاده در گردآوری شاخص‌ها است.

علاوه بر گردآوری داده‌ها که به منظور تحلیل ثانویه مورد استفاده قرار می‌گیرد، در این تحقیق دو پرسشنامه تدوین می‌شود که یکی برای سنجش نظرات اساتید، محققان، مسئولین و کارشناسان در ارتباط با مهم‌ترین مسائل حوزه شهری است که به روش دلفی انجام می‌شود. در روش دلفی لیستی از اساتید، محققین، مدیران و کارشناسان تهیه می‌شود و از میان آن‌ها ۱۰۰ نفر انتخاب و پرسشنامه باز در مورد مهم‌ترین مسائل شهر تهران به آن‌ها ارائه می‌شود. در پرسشنامه شهروندان جامعه آماری تمامی شهروندان بالای ۱۸ است و تعداد نمونه بر حسب فرمول کوکران ۱۰۰۰ نفر می‌باشد. داده‌ها در سطح مناطق ۲۲ گانه جمع‌آوری شده است.

1- Political Indicator

2- Urban Good Governance

3- culture and Societal Indicator

4- Economical Indicator

یافته‌های تحقیق

در این بخش، یافته‌های پژوهش در دو سطح صاحب‌نظران (اساتید، محققین، مدیران و کارشناسان) و شهروندان مورد بررسی قرار می‌گیرد و در ابتدا مهم‌ترین مسائل شهر تهران از نظر صاحب‌نظران و سپس مهم‌ترین مسائل شهر تهران از نظر شهروندان بررسی می‌شود.

مهم‌ترین مسائل شهر تهران از نظر صاحب‌نظران

در روش دلفی که در دو مرحله انجام شد در مرحله اول یک پرسشنامه باز در اختیار صاحب‌نظران قرار گرفت و از آن‌ها خواسته شد تا مهم‌ترین مسائل شهر تهران را نام ببرند سپس در مرحله دوم دلفی ۲۳ مسئله مورد توافق دوباره به ۱۰۰ نفر از صاحب‌نظران (اساتید، محققین، مدیران و کارشناسان) ارائه شد و از آن‌ها در مورد میزان اهمیت آن‌ها، میزان آسیب زا بودن آن برای جامعه، توان شهرداری در بهبود آن و اولویت زمانی برای اصلاح مورد پرسش قرار گرفت. سپس بر همین اساس مهم‌ترین مسائل شهر تهران شناسایی شدند. در ادامه تحلیل‌های صورت گرفته به روش دلفی درخصوص ۲۳ مسئله گزارش می‌شود.

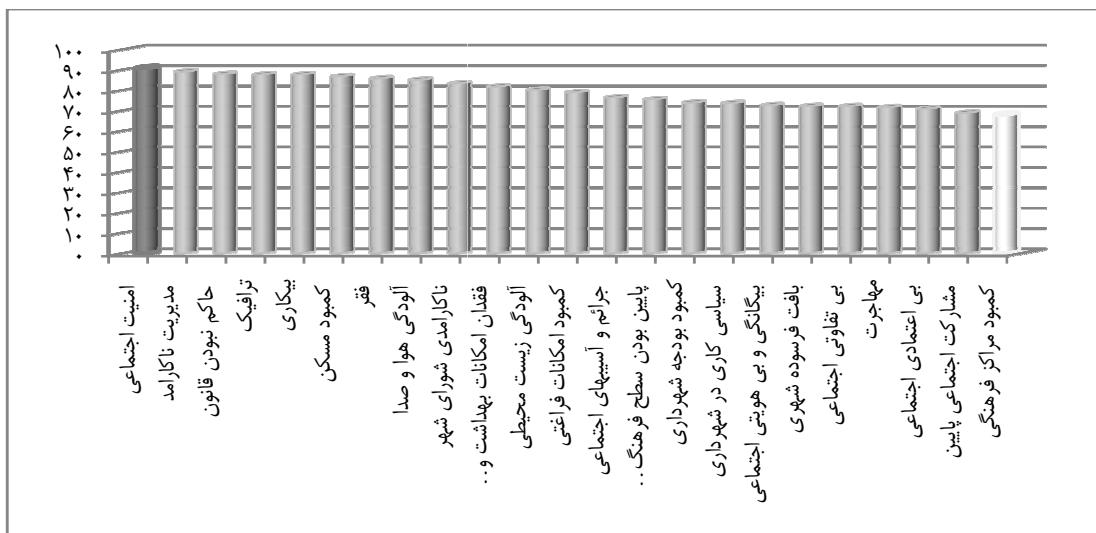
اولویت‌بندی مسائل از حیث اهمیت در شهر تهران

یکی از مواردی که توسط اساتید، مدیران و کارشناسان مختلف بررسی شد، اولویت‌بندی مسائل از حیث اهمیت در شهر تهران بود که نتایج این اولویت‌بندی در جدول و نمودار زیر آمده است.

جدول ۱- اولویت‌بندی مسائل از حیث اهمیت در شهر تهران (بر حسب میانگین)

اولویت	مسئله	اولویت	مسئله	اولویت	مسئله
۱	امنیت اجتماعی	۹	ناکارا مدنی شورای شهر	۱۷	بیگانگی و بی‌هویتی اجتماعی
۲	مدیریت ناکارآمد	۱۰	فقدان امکانات بهداشت و سلامت	۱۸	بافت فرسوده شهری
۳	حاکم نبودن قانون	۱۱	آلودگی زیست محیطی	۱۹	بی‌تفاوتی اجتماعی
۴	ترافیک	۱۲	کمبود امکانات فراغتی	۲۰	مهاجرت
۵	بیکاری	۱۳	جرائم و آسیب‌های اجتماعی	۲۱	بی‌اعتمادی اجتماعی
۶	کمبود مسکن	۱۴	پایین بودن سطح فرهنگ شهروندی	۲۲	مشارکت اجتماعی پایین
۷	فقر	۱۵	کمبود بودجه شهرداری	۲۳	کمبود مراکز فرهنگی
۸	آلودگی هوا و صدا	۱۶	سیاست‌کاری در شهرداری		

همان‌طور که از جدول فوق پیداست، از نظر پاسخگویان، امنیت اجتماعی به لحاظ امنیت در رتبه نخست و پس از آن مدیریت ناکارآمد و حاکم نبودن قانون در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند. نمودار زیر آمار فوق را نشان می‌دهد.

نمودار ۱- اولویت‌بندی مسائل از حیث اهمیت در شهر تهران

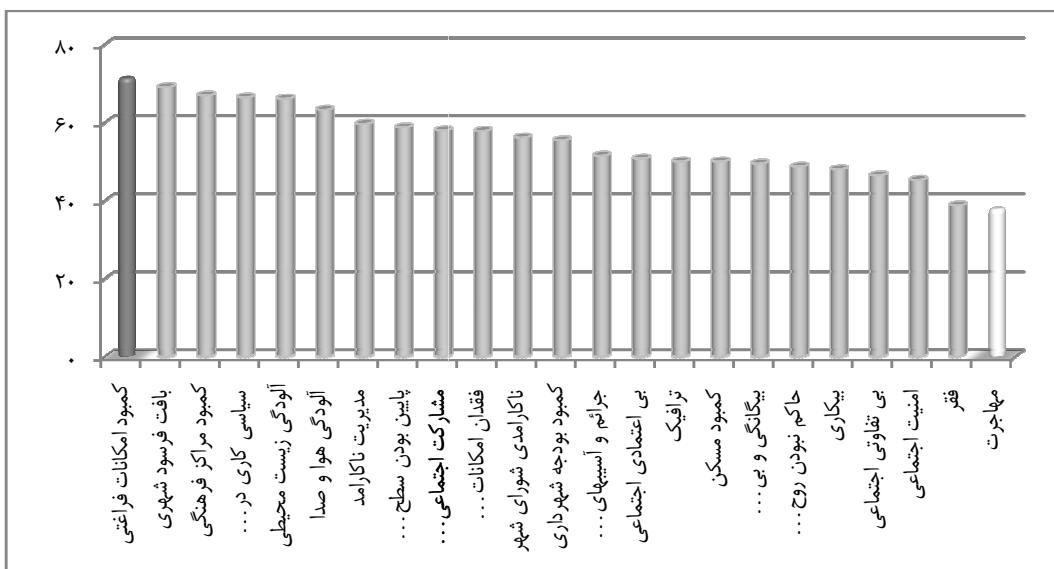
اولویت‌بندی مسائل از حیث توان شهرباری در حل آن‌ها

یکی از مواردی که توسط اساتید، مدیران و کارشناسان مختلف بررسی گردید، اولویت‌بندی مسائل از حیث توان شهرباری در حل آن‌ها بود که نتایج این اولویت‌بندی در جدول و نمودار زیر آمده است.

جدول ۲- اولویت‌بندی مسائل از حیث توان شهرباری در حل آن‌ها در شهر تهران

مسئله	اولویت	مسئله	اولویت	مسئله	اولویت
بیگانگی و بی‌ هویتی اجتماعی	۱۷	مشارکت اجتماعی پایین	۹	امکانات فراغتی	۱
حاکم نبودن قانون	۱۸	فقدان امکانات بهداشت و سلامت	۱۰	بافت فرسوده شهری	۲
بیکاری	۱۹	ناکارامدی شورای شهر	۱۱	کمبود مرکز فرهنگی	۳
بی‌ تقاضای اجتماعی	۲۰	کمبود بودجه شهرداری	۱۲	سیاسی کاری در شهرداری	۴
امنیت اجتماعی	۲۱	جرائم و آسیب‌های اجتماعی	۱۳	آزادگی زیست محیطی	۵
قرف	۲۲	بی‌ اعتمادی اجتماعی	۱۴	آزادگی هوا و صدا	۶
مهاجرت	۲۳	ترافیک	۱۵	مدیریت ناکارامد	۷
		کمبود مسکن	۱۶	پایین بودن سطح فرهنگ شهروندی	۸

همان‌طور که از جدول فوق پیداست، از نظر پاسخگویان، شهرداری بیشترین توان را به ترتیب در زمینه بهبود امکانات فراغتی، بافت فرسوده شهری و کمبود مراکز فرهنگی دارا می‌باشد. نمودار زیر آمار فوق را نشان می‌دهد.

نمودار ۲- اولویت‌بندی مسائل از حیث توان شهرداری در حل آن‌ها در شهر تهران

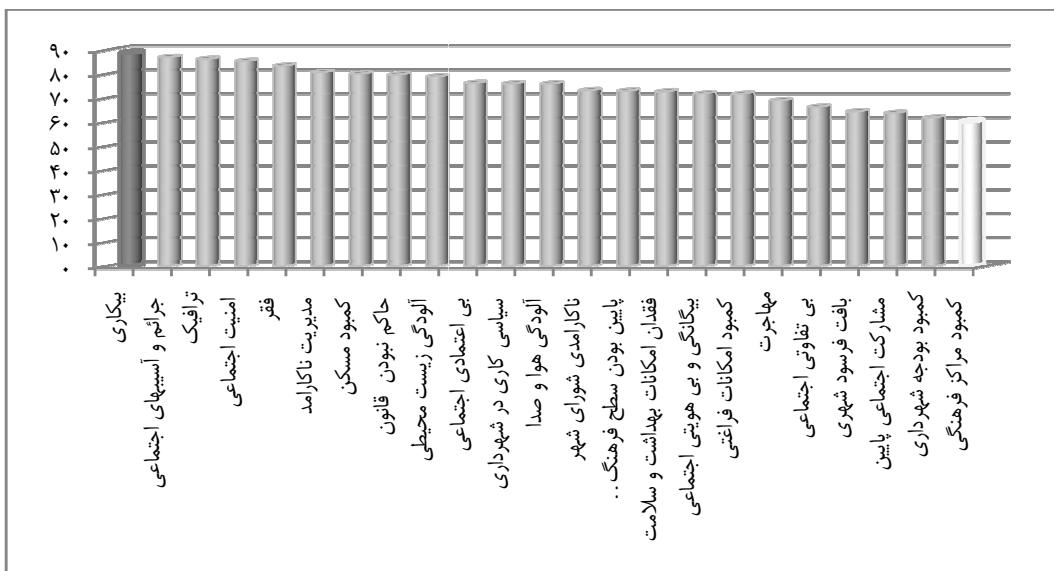
اولویت‌بندی مسائل از حیث آسیب زا بودن آن‌ها برای جامعه

یکی از مواردی که توسط اساتید، مدیران و کارشناسان مختلف بررسی شده است، اولویت‌بندی مسائل از حیث آسیب زا بودن آن‌ها برای جامعه می‌باشد که نتایج این اولویت‌بندی در جدول و نمودار زیر آمده است.

جدول ۳- اولویت‌بندی مسائل از حیث آسیب زا بودن آن‌ها برای جامعه (بر حسب میانگین)

مسئله	اولویت	مسئله	اولویت	مسئله	اولویت
کمبود امکانات فراغتی	۱۷	آلودگی زیست محیطی	۹	بیکاری	۱
مهاجرت	۱۸	بی اعتمادی اجتماعی	۱۰	جرائم و آسیب‌های اجتماعی	۲
بی تفاوتی اجتماعی	۱۹	سیاسی کاری در شهرداری	۱۱	ترافیک	۳
بافت فرسوده شهری	۲۰	آلودگی هوا و صدا	۱۲	امنیت اجتماعی	۴
مشارکت اجتماعی پایین	۲۱	ناکارآمدی شورای شهر	۱۳	فقر	۵
کمبود بودجه شهرداری	۲۲	پایین بودن سطح فرهنگ شهر وندی	۱۴	مدیریت ناکارآمد	۶
کمبود مراکز فرهنگی	۲۳	فقدان امکانات بهداشت و سلامت	۱۵	کمبود مسکن	۷
		بیگانگی و بی هویتی اجتماعی	۱۶	حاکم نبودن قانون	۸

همان‌طور که از جدول فوق پیداست، از نظر پاسخگویان، بیکاری بیشتر از سایر متغیرها به جامعه آسیب می‌زند و پس از آن جرائم و آسیب‌های اجتماعی و ترافیک بیشترین آسیب را به جامعه وارد می‌کنند. نمودار زیر آمار فوق را نشان می‌دهد.

نمودار ۳- اولویت‌بندی مسائل از حیث آسیب زا بودن آن‌ها برای جامعه

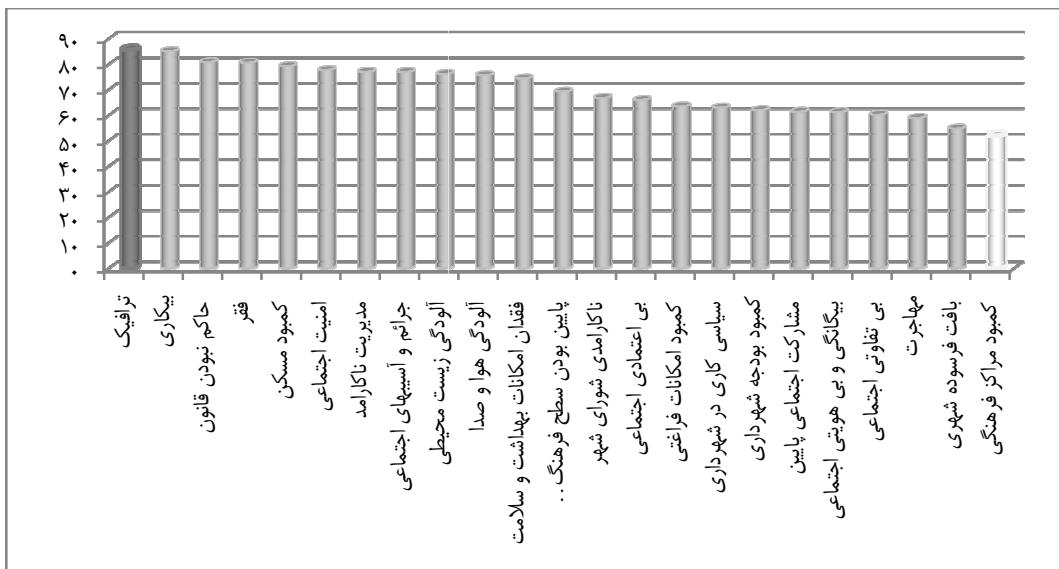
اولویت‌بندی زمانی مسائل جهت اصلاح شدن

یکی از مواردی که توسط اساتید، مدیران و کارشناسان مختلف بررسی گردید، اولویت‌بندی زمانی مسائل جهت اصلاح بود. به عبارتی کدام مسئله از دیده متخصصان از لحاظ زمانی برای شهرداری در اولویت است؛ که نتایج این اولویت‌بندی در جدول و نمودار زیر آمده است.

جدول ۴- اولویت‌بندی مسائل جهت اصلاح شدن (بر حسب میانگین)

مسئله	اولویت	مسئله	اولویت	مسئله	اولویت
کمبود بودجه شهرداری	۱۷	آلودگی زیست محیطی	۹	Traffیک	۱
مشارکت اجتماعی پایین	۱۸	آلودگی هوا و صدا	۱۰	بیکاری	۲
بیگانگی و بی‌هویتی اجتماعی	۱۹	فقدان امکانات بهداشت و سلامت	۱۱	حاکم نبودن قانون	۳
بی‌تفاوتی اجتماعی	۲۰	پایین بودن سطح فرهنگ شهری	۱۲	فقر	۴
مهاجرت	۲۱	ناکارآمدی شورای شهر	۱۳	کمبود مسکن	۵
بافت شهری	۲۲	بی‌اعتمادی اجتماعی	۱۴	امنیت اجتماعی	۶
کمبود مرکز فرهنگی	۲۳	کمبود امکانات فراغتی	۱۵	مدیریت ناکارآمد	۷
		سیاسی کاری در شهرداری	۱۶	جرائم و آسیب‌های اجتماعی	۸

همان‌طور که از جدول فوق پیداست، از نظر پاسخگویان، حل مسئله ترافیک به لحاظ زمانی در اولویت اول و پس از آن بیکاری و حاکم نبودن قانون به ترتیب در اولویت دوم و سوم قرار می‌گیرند. نمودار زیر آمار فوق را نشان می‌دهد.

نمودار ۴- اولویت‌بندی مسائل جهت اصلاح شدن

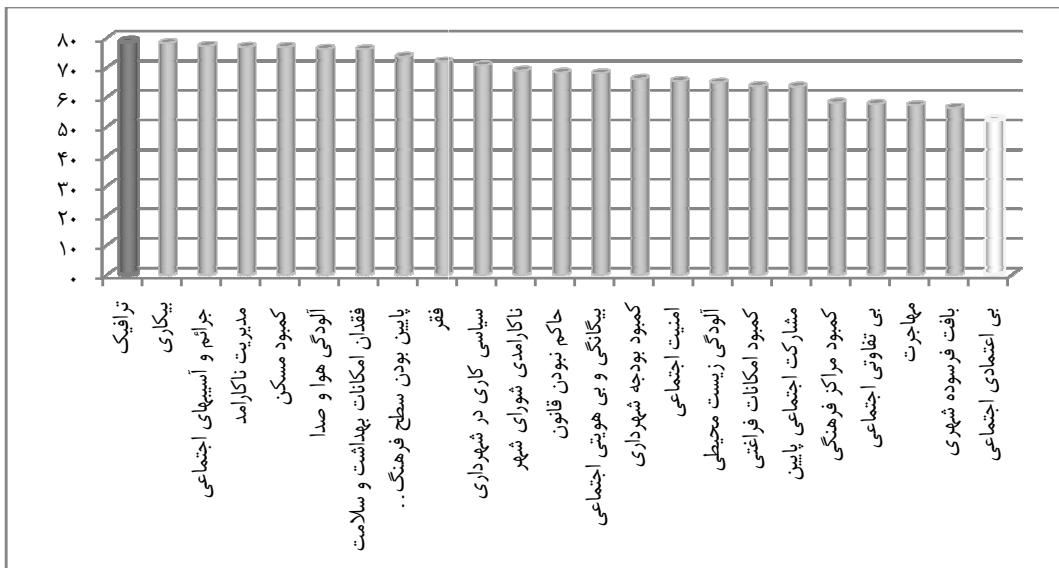
اولویت‌بندی مسائل مختلف بر حسب چهار عامل مسئله ساز

در این پژوهش از ۲۳ متغیر استفاده شد که هر کدام مسئله و مشکل خاصی را در شهر تهران اندازه‌گیری می‌کند. این متغیرها با یکدیگر مورد مقایسه قرار گرفتند که نتایج آن در جدول و نمودار زیر آمده است.

جدول ۵- اولویت‌بندی مسائل مختلف بر حسب چهار عامل مسئله ساز (بر حسب میانگین)

مسئله	اولویت	مسئله	اولویت	مسئله	اولویت
کمبود امکانات فراغتی	۱۷	فقر	۹	ترافیک	۱
مشارکت اجتماعی پایین	۱۸	سیاسی کاری در شهرداری	۱۰	بیکاری	۲
کمبود مرکز فرهنگی	۱۹	ناکارامدی شورای شهر	۱۱	جرائم و آسیب‌های اجتماعی	۳
بی‌تفاوتی اجتماعی	۲۰	حاکم نبودن قانون	۱۲	مدیریت ناکارامد	۴
مهاجرت	۲۱	بیگانگی و بی‌هویتی اجتماعی	۱۳	کمبود مسکن	۵
بافت فرسوده شهری	۲۲	کمبود بودجه شهرداری	۱۴	آلودگی هوا و صدا	۶
بی‌اعتمادی اجتماعی	۲۳	امنیت اجتماعی	۱۵	قدان امکانات بهداشت و سلامت	۷
		آلودگی زیست محیطی	۱۶	پایین بودن سطح فرهنگ شهری	۸

همان طور که از جدول فوق پیداست، از نظر متخصصان، مسائل و مشکلات ترافیک، بیکاری، جرائم و آسیب‌های اجتماعی به ترتیب دارای بیشترین میانگین بودند. نمودار زیر آمار فوق را نشان می‌دهد.

نمودار ۵ - اولویت‌بندی مسائل مختلف بر حسب چهار عامل مسئله ساز

مهم‌ترین مسائل شهری مناطق ۲۲ گانه تهران از نظر شهروندان

در این بخش براساس متغیرها و داده‌های گردآوری شده از مناطق ۲۲ گانه شهرداری تهران وضعیت کلی، هر منطقه از حیث شاخص‌های مختلف مورد بررسی قرار می‌گیرد.

شاخص‌های فرهنگی و اجتماعی: برای سنجش شاخص فرهنگی از متغیرهای احساس امنیت، اعتماد شخصی، هویت اجتماعی، تعهد، مشارکت، آنومی و اعتماد نهادی استفاده شده است.

جدول ۶- وضعیت شاخص‌های اجتماعی در سطح مناطق تهران

مناطق	احساس امنیت	اعتماد شخصی	هویت اجتماعی	تعهد	مشارکت	آنومی	اعتماد نهادی
منطقه ۱	۶۹.۸	۴۳.۵	۵۳.۴	۵۳.۳	۱۶.۱	۵۳.۴	۵۰.۲
منطقه ۲	۸۰.۸	۵۵.۷	۷۸.۵	۶۶.۲	۱۹.۵	۷۸.۵	۵۵.۵
منطقه ۳	۶۸.۱	۵۱.۴	۵۵.۸	۶۳.۵	۱۳.۹	۵۵.۸	۵۳.۴
منطقه ۴	۶۴	۴۷.۵	۵۱.۷	۵۵.۸	۹.۷	۵۱.۷	۵۷.۹
منطقه ۵	۶۹.۶	۵۰.۴	۶۳.۴	۶۱.۷	۱۷	۶۳.۴	۵۰

ادامه جدول ۶- وضعیت شاخص‌های اجتماعی در سطح مناطق تهران

مناطق	احساس امنیت	اعتماد شخصی	هویت اجتماعی	تعهد	مشارکت	آتومی	اعتماد نهادی
منطقه ۶	۷۷.۶	۵۰.۲	۵۳.۱	۶۰.۳	۱۹	۵۳.۱	۴۸.۱
منطقه ۷	۷۰	۵۱.۱	۵۴.۲	۶۱.۶	۱۲.۷	۵۴.۲	۵۳
منطقه ۸	۶۱.۹	۴۹.۷	۵۰	۵۳.۳	۱۱.۶	۵۰	۴۷.۹
منطقه ۹	۷۲.۹	۵۳.۲	۶۱.۷	۶۰.۱	۱۶.۵	۶۱.۷	۵۸.۸
منطقه ۱۰	۶۸	۴۷.۵	۶۴.۳	۵۹.۶	۱۴.۷	۶۴.۳	۵۲.۱
منطقه ۱۱	۲۰.۷	۴۱.۹	۵۰.۸	۵۷.۸	۴.۹	۵۰.۸	۵۰.۳
منطقه ۱۲	۲۹.۹	۴۹.۷	۵۰.۹	۵۵.۸	۶۶	۵۰.۹	۵۳.۱
منطقه ۱۳	۷۶.۴	۴۵.۶	۷۲.۵	۶۳.۲	۱۵.۵	۷۲.۵	۴۷.۵
منطقه ۱۴	۷۰.۹	۴۹.۱	۵۴.۳	۶۱.۴	۱۰.۸	۵۴.۳	۵۳.۲
منطقه ۱۵	۶۷.۳	۵۳.۱	۶۱.۲	۶۶.۹	۱۵.۲	۶۱.۲	۵۳.۹
منطقه ۱۶	۵۴.۱	۵۵.۷	۵۳.۶	۵۲.۷	۱۲.۳	۵۳.۶	۶۳.۵
منطقه ۱۷	۵۴.۱	۶۱.۳	۵۰.۲	۵۳.۱	۹۶	۵۰.۲	۶۳.۲
منطقه ۱۸	۳۴.۷	۴۳.۱	۴۷.۲	۵۳.۸	۵	۴۷.۲	۵۲.۷
منطقه ۱۹	۶۱.۳	۴۸.۹	۴۶.۴	۵۴.۷	۱۶۶	۴۶.۴	۵۴.۹
منطقه ۲۰	۵۳.۸	۵۳	۵۱.۶	۵۸.۹	۱۴.۲	۵۱.۶	۶۰.۸
منطقه ۲۱	۶۹.۴	۴۹.۸	۵۳.۳	۵۹.۵	۱۳۶	۵۲.۳	۵۵.۱
منطقه ۲۲	۶۸.۷	۵۵	۵۶.۳	۵۹.۲	۱۳۶	۵۶.۳	۴۷.۴

جدول بیانگر آن است که در بین مناطق ۲۲ گانه شهر تهران، ساکنین منطقه ۲ دارای بیشترین میزان احساس امنیت و ساکنین منطقه ۱۱ دارای کمترین میزان احساس امنیت هستند، میانگین احساس امنیت در شهر تهران از نظر شهروندان و براساس طیف ۰ تا ۱۰۰ برابر ۶۳.۸ است.

اعتماد به معنی اعتقاد یا اطمینان راسخ به صداقت، درستی، وثوق و عدالت یک شخص، گروه یا کلیت جامعه می‌باشد (صفدری، ۱۳۷۴: ۷۷). اعتmad غیرشخصی (انتزاعی): این شاخص میزان تمایل به اعتماد نسبت به حسن نیت و حسن انجام کار (عملکرد) خرده نظام‌های مختلف جامعه را اندازه می‌گیرد (چلبی، ۱۳۸۱: ۱۳۴). براساس جدول فوق در بین مناطق ۲۲ گانه شهر تهران، ساکنین منطقه ۱۶ دارای بیشترین میزان اعتماد شخصی و ساکنین منطقه ۱۳ دارای کمترین میزان اعتماد نهادی هستند. شایان ذکر است که میانگین اعتماد نهادی در شهر تهران براساس طیف ۰ تا ۱۰۰ برابر ۵۴.۳ است. همچنین در بین مناطق ۲۲ گانه شهر تهران، ساکنین منطقه ۱۷ دارای بیشترین میزان اعتماد شخصی و ساکنین منطقه ۱۱ دارای کمترین میزان اعتماد شخصی هستند. شایان ذکر است که میانگین اعتماد شخصی در شهر تهران از نظر شهروندان و براساس طیف ۰ تا ۱۰۰ برابر ۵۰.۹ است.

هویت اجتماعی شهری به نوع نگاه و احساس شهروندان به عنوان اعضای شهر یا شهروندان اشاره دارد. براساس شاخص هویت اجتماعی شهری، در بین مناطق ۲۲ گانه شهر تهران، ساکنین منطقه ۲ دارای بیشترین میزان هویت اجتماعی شهری و ساکنین منطقه ۱۹ دارای کمترین میزان هویت اجتماعی شهری هستند. میانگین هویت اجتماعی در شهر تهران از نظر شهروندان و براساس طیف ۰ تا ۱۰۰ برابر ۵۷.۱ است.

تعهد وضعیتی احساسی، شناختی و رفتاری است که در فرد وفاداری و التزامی نسبت به جمع، قواعد، نقش‌ها، هنجارها و ارزش‌های ایجاد می‌کند و باعث می‌شود که فرد با انتظارات دیگران سازگار و تطابق یابد اگرچه در این راه متحمل هزینه نیز می‌شود. در بین مناطق ۲۲ گانه شهر تهران، ساکنین منطقه ۱۵ دارای بیشترین میزان تعهد تعمیم‌یافته و ساکنین منطقه ۱۶ دارای کمترین میزان تعهد تعمیم‌یافته هستند. میانگین تعهد در شهر تهران از نظر شهروندان و براساس طیف ۰ تا ۱۰۰ برابر ۵۹.۲ است. همچنین براساس جدول فوق در بین مناطق ۲۲ گانه شهر تهران، ساکنین منطقه ۲ دارای بیشترین میزان مشارکت اجتماعی و ساکنین منطقه ۱۱ دارای کمترین میزان مشارکت اجتماعی هستند. میانگین مشارکت اجتماعی در شهر تهران از نظر شهروندان و براساس طیف ۰ تا ۱۰۰ برابر ۱۳.۲ است.

جدول نشان می‌دهد که در بین مناطق ۲۲ گانه شهر تهران، ساکنین منطقه ۲ دارای بیشترین میزان آنومی اجتماعی در سطح منطقه می‌باشد و ساکنین منطقه ۱۹ معتقد‌ند این منطقه دارای کمترین میزان آنومی اجتماعی است. شایان ذکر است که میانگین آنومی در شهر تهران از نظر شهروندان و براساس طیف ۰ تا ۱۰۰ برابر ۵۷.۱ است.

شاخص سیاسی: برای سنجش شاخص سیاسی از متغیرهای پاسخگویی، حاکمیت قانون، کارایی، اجماع محوری و کنترل فساد استفاده شده است.

جدول ۷- وضعیت شاخص سیاسی در سطح مناطق تهران

مناطق	پاسخگویی	حاکمیت قانون	کارایی	اجماع محوری	کنترل فساد
منطقه ۱	۵۷	۴۶.۴	۴۱.۲	۴۳.۸	۴۶.۹
منطقه ۲	۵۵.۹	۶۰.۳	۴۴	۴۹	۵۳.۲
منطقه ۳	۴۸.۳	۵۸.۱	۵۵.۲	۵۵.۱	۵۳
منطقه ۴	۵۰	۵۴.۷	۴۸.۳	۴۸.۷	۵۱.۱
منطقه ۵	۵۱.۳	۵۶.۶	۴۷.۶	۴۹.۶	۵۳.۵
منطقه ۶	۵۵.۹	۵۱.۸	۴۷.۷	۴۶.۷	۵۲.۸

ادامه جدول ۷- وضعیت شاخص سیاسی در سطح مناطق تهران

مناطق	پاسخگویی	حاکمیت قانون	کارایی	اجماع محوری	کترل فساد
منطقه ۷	۵۵.۵	۵۳.۵	۴۶.۳	۴۸.۵	۵۲.۱
منطقه ۸	۵۶.۱	۵۱.۷	۴۳.۶	۴۲.۶	۴۶.۵
منطقه ۹	۵۵	۵۴.۸	۴۷.۵	۴۵.۳	۵۱.۸
منطقه ۱۰	۵۵.۶	۵۵.۵	۴۶.۶	۴۶.۷	۴۸.۷
منطقه ۱۱	۵۴.۱	۵۶.۹	۴۸.۵	۴۶.۳	۵۰.۳
منطقه ۱۲	۵۴.۳	۵۲.۹	۴۸.۱	۴۶.۹	۴۸.۵
منطقه ۱۳	۶۶.۹	۴۹.۸	۳۷.۱	۳۴.۷	۴۸.۲
منطقه ۱۴	۵۶.۷	۵۶.۵	۴۵.۱	۴۶.۶	۴۹.۶
منطقه ۱۵	۵۷	۵۳.۷	۴۹.۷	۴۷.۱	۵۲.۸
منطقه ۱۶	۵۴.۲	۵۵.۷	۵۲.۱	۴۸.۲	۵۸.۹
منطقه ۱۷	۵۲.۱	۵۷	۵۵.۶	۵۱.۷	۵۴.۷
منطقه ۱۸	۵۲.۴	۵۲.۱	۴۶.۱	۴۹.۶	۴۹.۴
منطقه ۱۹	۵۵.۷	۵۴.۲	۴۸.۳	۴۹.۶	۴۶.۹
منطقه ۲۰	۵۷.۳	۵۶	۵۱	۴۴.۲	۵۷.۹
منطقه ۲۱	۵۱.۴	۵۶.۷	۵۵.۸	۵۱.۱	۴۹.۹
منطقه ۲۲	۵۳.۹	۵۱.۹	۴۶.۲	۴۹.۹	۵۲.۷

براساس جدول فوق در بین مناطق ۲۲ گانه شهر تهران، ساکنین منطقه ۱۳ از نظر اینکه شهرداری نهادی پاسخگوست دارای بیشترین نمره و ساکنین منطقه ۳ از این لحاظ دارای کمترین نمره هستند، که میانگین نمره پاسخگویان در شهر تهران درخصوص پاسخگو بودن شهرداری از نظر شهروندان و براساس طیف ۰ تا ۱۰۰ برابر ۵۴.۷ است.

همچنین در بین مناطق ۲۲ گانه شهر تهران، ساکنین منطقه ۲ نسبت به سایر مناطق معتقدند که حاکمیت قانون در شهرداری در حد بالایی است و ساکنین منطقه ۱ نیز نسبت به سایر مناطق معتقدند که حاکمیت قانون در شهرداری در حد پایینی است. شایان ذکر است که میانگین حاکمیت قانون در شهر تهران از نظر شهروندان و براساس طیف ۰ تا ۱۰۰ برابر ۵۵ است.

جدول نشان می‌دهد که در بین مناطق ۲۲ گانه شهر تهران، ساکنین منطقه ۲۱ نسبت به سایر مناطق معتقدند که میزان اثر بخشی در شهرداری (تأمین نیازهای منطقه با بهترین بهره‌گیری از منابع در دسترس) در حد بالایی است و ساکنین منطقه ۱۳ نیز نسبت به سایر مناطق معتقدند که میزان اثر بخشی در حد پایینی است. شایان ذکر است که میانگین میزان اثر بخشی در شهر تهران از نظر شهروندان و براساس طیف ۰ تا ۱۰۰ برابر ۴۷.۶ است.

در بین مناطق ۲۲ گانه شهر تهران، ساکنین منطقه ۳ معتقدند شهرداری فرصت‌های بیشتری در اختیار همه قرار می‌دهند و نقش آن‌ها را در تصمیم‌گیری مشخص و پررنگ‌تر می‌سازد (حکمرانی خوب) و ساکنین منطقه ۱۳ دارای کمترین میزان اجماع محوری هستند. شایان ذکر است که میانگین حکمرانی خوب در شهر از نظر شهروندان و تهران براساس طیف ۰ تا ۱۰۰ برابر ۴۷.۵ است.

همچنین در بین مناطق ۲۲ گانه شهر تهران، ساکنین منطقه ۱۶ معتقدند که این شهرداری توانسته است فساد اداری را در حد بالایی کنترل نموده است و ساکنین منطقه ۸ نیز نسبت به سایر مناطق معتقدند که کنترل فساد در حد پایینی است. شایان ذکر است که میانگین کنترل فساد در شهر تهران از نظر شهروندان و براساس طیف ۰ تا ۱۰۰ برابر ۵۱.۷ است.

شاخص‌های اقتصادی: شاخص توسعه اقتصادی در سطح مناطق با استفاده از مطلوبیت محیطی، مطلوبیت مسکن، ترافیک، آموزش عالی سنجیده شده است.

جدول ۸- توزیع شاخص مطلوبیت محیطی و مطلوبیت مسکن در سطح مناطق تهران

مطلوبیت مسکن				مطلوبیت محیطی					مناطق
مطلوبیت مسکن	سازه بالای ۱۰۰ متر	سازه زیر بیست سال	مالک بودن	مطلوبیت محیط	فضای سبز	روزهای پاک	فضلا布 عمومی		
۷۲.۶۷	۶۷.۵	۷۵.۷	۷۴.۸	۳۶.۲۱	۷.۳۸	۹۴.۵۷	۶۶.۸	۱	منطقه ۱
۷۳.۰۹	۵۸.۶۴	۹۰.۰۳	۷۰.۶	۳۴.۰۱	۱۳.۳	۷۷.۵۲	۱۱.۲۱	۲	منطقه ۲
۷۲.۰۴	۶۹.۸۲	۶۸.۷	۷۷.۶	۱۵.۲۷	۴.۷۹	۳۶.۸۲	۴.۲۲	۳	منطقه ۳
۶۵.۴۹	۵۶.۸۹	۷۴.۰۷	۶۵.۵	۳۵.۴۴	۸.۷۳	۹۳.۰۲	۴.۵۶	۴	منطقه ۴
۶۴.۶۱	۴۳	۸۵.۶۱	۶۵.۲	۳۷.۷۱	۱۰.۴۹	۹۹.۲۲	۳.۴۲	۵	منطقه ۵
۶۲.۶۲	۶۲.۲۵	۵۲.۰۲	۷۳.۶	۵.۹۶	۳.۸۲	۹.۳	۴.۷۷	۶	منطقه ۶
۵۰.۹۶	۲۷.۶۳	۵۷.۷۴	۶۷.۵	۳.۹۳	۱.۱۴	۸.۹۱	۱.۷۵	۷	منطقه ۷
۴۷.۸۷	۲۱.۹۵	۵۵.۴۶	۶۶.۲	۱۶.۲۸	۱.۷۸	۴۴.۹۶	۲.۰۸	۸	منطقه ۸
۴۰.۸۲	۱۴.۴۸	۴۰.۹۹	۶۷	۲۱.۳۵	۰.۹۳	۶۲.۴	۰.۷۴	۹	منطقه ۹
۴۴.۴۳	۸.۰۱	۶۲.۹۷	۶۱.۸	۷.۲۶	۰.۸۵	۱۷.۴۴	۳.۴۹	۱۰	منطقه ۱۰
۴۹.۰۲	۱۸.۸۵	۶۴.۱	۶۴.۱	۴.۶۲	۱.۵۷	۸.۹۱	۳.۳۷	۱۱	منطقه ۱۱
۴۷.۰۴	۲۶.۱۶	۵۰.۵۵	۶۴.۴	۳.۵۲	۱.۵۴	۶.۵۹	۲.۴۲	۱۲	منطقه ۱۲
۵۵.۱۳	۳۶.۲۱	۶۱.۱۷	۶۸	۱۱.۳۵	۱.۷۵	۳۱.۴	۰.۹۱	۱۳	منطقه ۱۳
۴۹.۱۶	۱۶.۷۴	۵۹.۸۴	۷۰.۹	۱۸.۵۶	۲.۵۷	۵۰.۳۹	۲.۷۲	۱۴	منطقه ۱۴
۴۳.۰۱	۸.۱	۶۰.۳۲	۶۰.۶	۳۲.۸۶	۸.۰۴	۸۴.۸۸	۵.۵۶	۱۵	منطقه ۱۵

ادامه جدول ۸- توزیع شاخص مطلوبیت محیطی و مطلوبیت مسکن در سطح مناطق تهران

مناطق	مطلوبیت محیطی								مطلوبیت مسکن
	فاضلاب عمومی	روزهای پاک	فضای سبز	مطلوبیت محیط	مالک بودن	سازه زیر سال	سازه بالای ۱۰۰ متر	مطلوبیت مسکن	
منطقه ۱۶	۹.۰۷	۲۹.۸۴	۴.۲۲	۱۴.۳۸	۶۶.۱	۵۰	۱۰.۵۵	۴۲.۲۲	
منطقه ۱۷	۷.۶۸	۴۵.۳۵	۰.۸۳	۱۷.۹۶	۶۶.۳	۳۶۵	۴۰.۷	۴۷.۸۸	
منطقه ۱۸	۶.۲۳	۷۸.۲۹	۰.۷۵	۳۰.۰۹	۶۱.۵	۶۵.۷۵	۲۰.۹۳	۴۹.۳۹	
منطقه ۱۹	۷.۴۱	۴۷.۶۷	۴.۰۷	۱۹.۷۲	۶۳.۵	۷۱.۳۷	۱۸.۰۴	۵۰.۹۷	
منطقه ۲۰	۱۰.۱	۷۲.۸۷	۰.۸۴	۲۹.۶	۶۴.۱	۶۳.۴۱	۱۳.۰۳	۴۶.۸۵	
منطقه ۲۱	۰.۷۸	۹۹.۶۱	۲.۸۸	۳۴.۴۳	۶۷.۶	۸۲.۸	۳۰.۱	۶۰.۱۷	
منطقه ۲۲	۰.۷۴	۱۰۰	۰.۷۲	۳۶.۱۶	۶۴.۲	۸۶.۳۶	۴۰.۶۶	۶۳.۷۴	

همان‌طور که از جدول فوق پیداست بالاترین اتصال به شبکه فاضلاب عمومی منطقه ۲ می‌باشد و کمترین آن مناطق ۹ و ۲۲ می‌باشند. این در حالی است که منطقه ۲۲ از نظر پاک بودن هوا در تمام سال ۸۷ در شرایط هوای پاک قرار داشته است. منطقه ۶ و ۱۱ به ترتیب ۹.۳ و ۸.۹۱ درصد روزهای سال ۱۳۸۷ در شرایط هوای پاک قرار داشته است که نشان از آلودگی بالای این منطقه را دارد. از نظر فضای سبز نیز منطقه ۱۳.۳۰ درصد فضای سبز را به خود اختصاص داده است که بالاترین میزان فضای سبز است و مناطق ۱۷، ۱۰ و ۹ کمترین میزان فضای سبز را به خود اختصاص داده‌اند.

همچنان که در جدول فوق مندرج است بالاترین میزان مالکیت شخصی منزل مسکونی متعلق به منطقه ۳ و کمترین آن متعلق به منطقه ۱۵ می‌باشد. بیشترین سازه‌های کمتر از ۲۰ سال متعلق به منطقه ۲ و کمترین آن متعلق به منطقه ۱۷ می‌باشد. از نظر بزرگ و مناسب بودن منزل مسکونی نیز بیشترین منازل بالاتر از ۱۰۰ متر متعلق به منطقه ۳ و کمترین آن متعلق به منطقه ۱۵ می‌باشد.

جدول ۹- بر حسب وضعیت اشتغال، ترافیک و آموزش عالی

مناطق	اشتغال	Traffیک	آموزش عالی
منطقه ۱	۹۷.۰۱	۴.۵۵	۵۳.۱۸
منطقه ۲	۹۵.۹۲	۵.۲۳	۴۹.۵۵
منطقه ۳	۹۴.۲۵	۶.۰۴	۴۴.۶
منطقه ۴	۹۶.۶۲	۷.۴۵	۲۴.۴۲

ادامه جدول ۹- بر حسب وضعیت اشتغال، ترافیک و آموزش عالی

مناطق	اشتغال	Traffیک	آموزش عالی
منطقه ۵	۹۴۶۴	۴.۰۳	۴۴.۷۸
منطقه ۶	۹۷.۳۹	۱۴.۰۳	۴۵.۲۶
منطقه ۷	۹۷.۵۱	۵.۷۸	۲۴.۹۶
منطقه ۸	۹۷	۳.۴۱	۲۲۸۳
منطقه ۹	۹۶.۶۷	۲.۴۲	۱۵.۳۲
منطقه ۱۰	۹۵.۹۵	۲.۰۷	۱۷.۲
منطقه ۱۱	۹۶.۴۹	۵.۳	۲۲.۲۲
منطقه ۱۲	۹۶.۹۴	۱۱.۸۹	۱۷.۵۴
منطقه ۱۳	۹۷.۱۷	۲.۴۹	۱۸.۸۲
منطقه ۱۴	۹۷.۴۷	۳.۷۳	۱۶.۷۷
منطقه ۱۵	۹۷.۳۸	۴.۶	۷.۲۷
منطقه ۱۶	۹۶.۴۸	۳.۱۳	۸.۲۲
منطقه ۱۷	۹۶.۸۵	۲.۱۲	۶.۰۱
منطقه ۱۸	۹۶.۷۲	۳.۰۸	۷.۵۱
منطقه ۱۹	۹۷.۲	۱.۷۲	۷.۰۷
منطقه ۲۰	۹۷.۳۲	۳.۱	۹.۲۸
منطقه ۲۱	۹۷.۰۲	۱.۷۹	۱۳.۹۸
منطقه ۲۲	۹۲.۴۷	۰.۵۵	۳۵.۶۷

جدول فوق نشان می‌دهد که بالاترین میزان اشتغال متعلق به منطقه ۱۴ و کمترین میزان اشتغال متعلق به منطقه ۳ می‌باشد. همچنین براساس وضعیت ترافیک پاسخگویان معتقدند که منطقه ۶ بالاترین میزان ترافیک و منطقه ۲۲ کمترین میزان نرخ ترافیک را داراست. همان‌طور که از جدول فوق پیداست منطقه ۱ بالاترین میزان تحصیل کرده دانشگاهی را به خود اختصاص داده است و کمترین آن متعلق به منطقه ۱۷ می‌باشد.

به طور کلی منطقه ۱، ۲، ۳، ۵ و ۲۲ بالاترین توسعه اقتصادی و منطقه ۱۶ کمترین توسعه اقتصادی را دارا می‌باشند. مناطق ۸، ۱۱، ۱۳ و ۱۸ در حد وسط توسعه اقتصادی هستند.

توسعه اجتماعی شهر تهران

از ترکیب شاخص‌های مختلف اجتماعی (Communicable)، اقتصادی، سیاسی (به معنای مدیریت شهری و فرهنگی شاخص توسعه اجتماعی شهر تهران) ساخته شده است. در جدول زیر میزان توسعه اجتماعی هر کدام از مناطق گزارش شده است.

جدول ۱۰ - اولویت‌بندی مناطق بر حسب شاخص توسعه اجتماعی (چهار شاخص)

مناطق	میانگین	مناطق	میانگین
منطقه ۱	۴۹.۹۴	منطقه ۱۲	۴۴.۱۶
منطقه ۲	۶۸.۶۳	منطقه ۱۳	۲۶.۰۵
منطقه ۳	۷۳.۶۷	منطقه ۱۴	۲۷.۵۶
منطقه ۴	۴۰.۴۳	منطقه ۱۵	۳۲.۸۳
منطقه ۵	۶۱.۹۶	منطقه ۱۶	۲۸.۰۴
منطقه ۶	۴۹.۸۴	منطقه ۱۷	۲۸.۰۷
منطقه ۷	۳۲.۱۶	منطقه ۱۸	۲۰.۱۸
منطقه ۸	۲۰.۷۴	منطقه ۱۹	۲۴.۱۷
منطقه ۹	۴۰.۲۶	منطقه ۲۰	۲۹.۱۷
منطقه ۱۰	۳۲.۶۴	منطقه ۲۱	۴۰.۶۲
منطقه ۱۱	۳۱.۲۹	منطقه ۲۲	۵۸.۶۹

همان‌طور که از جدول فوق پیداست منطقه ۳ بالاترین میزان توسعه اجتماعی را برخوردار است و منطقه ۱۸ از این حیث در پایین‌ترین مرتبه قرار دارد. این شاخص توزیع مجموع شاخص‌های چهارگانه را بر حسب هر کدام از مناطق گزارش می‌کند به طور کلی مناطق ۲، ۳ و ۵ بالاترین توسعه اجتماعی و مناطق ۸ و ۱۸ کمترین توسعه اجتماعی را از نظر شهروندان دارا می‌باشند. مناطق ۷، ۱۰، ۱۱ و ۱۵ در حد وسط توسعه اجتماعی هستند.

مسائل مناطق ۲۲ گانه

برای مشخص شدن مسائل اولویت‌دار در مقیاس منطقه هم از روش پیمایش و هم از روش داده‌های موجود استفاده شد. این‌گونه که پس از گردآوری داده‌ها براساس شاخص اجتماعی مناطقی که کمترین سطح برخورداری را داشتند کمبود آن شاخص، به عنوان مسئله آن منطقه تعریف شد. در ادامه براساس

شاخص‌های چهارگانه فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی مسائل اولویت دار هر منطقه مشخص می‌شود. در ابتدا شاخص‌های سیاسی و مناطق اولویت دار مورد بررسی قرار می‌گیرد:

جدول ۱۱- اولویت‌بندی مناطق بر حسب شاخص‌های توسعه سیاسی

شاخص‌های سیاسی						اولویت منطقه‌ای
کارایی و اثربخشی	پاسخگویی	کنترل فساد	حاکمیت قانون	اجماع محوری		
منطقه ۱۳	منطقه ۳	منطقه ۸	منطقه ۱	منطقه ۱۳	اول	
منطقه ۱	منطقه ۴	منطقه ۱	منطقه ۱۳	منطقه ۸	دوم	
منطقه ۲	منطقه ۵	منطقه ۱۹	منطقه ۸	منطقه ۱	سوم	
منطقه ۸	منطقه ۱۷	منطقه ۱۲	منطقه ۶	منطقه ۲۰	چهارم	
منطقه ۱۸	منطقه ۱۸	منطقه ۱۰	منطقه ۱۸	منطقه ۹	پنجم	

همان‌طور که از جدول فوق پیداست از حیث توسعه سیاسی (به معنای مدیریت شهری) منطقه ۱۳ دارای کمترین سطح توسعه‌یافته‌گی سیاسی است بنابراین در اولویت اول قرار می‌گیرد. بر این اساس مناطق ۱، ۱۴، ۸ و ۶ به ترتیب در اولویت دوم، سوم، چهارم و پنجم قرار می‌گیرند. همچنین در ابعاد شاخص توسعه سیاسی مانند اجماع محوری، حاکمیت قانون، کنترل فساد، پاسخگویی و کارایی و اثربخشی به ترتیب مناطق ۱۳، ۱، ۸، ۳ و ۱۳ در اولویت اول قرار دارند یعنی دارای کمترین میزان برخورداری بوده‌اند.

با این روش نیز شاخص توسعه اجتماعی براساس منطقه اولویت‌بندی شده‌اند که در جدول زیر گزارش شده است.

جدول ۱۲- اولویت‌بندی مناطق بر حسب شاخص‌های توسعه اجتماعی

شاخص‌های اجتماعی						اولویت منطقه‌ای
آنومی	مشارکت	تعهد	هویت	اعتماد	امنیت	
منطقه ۱۲	منطقه ۱۱	منطقه ۱۶	منطقه ۱۹	منطقه ۲۰	منطقه ۱۱	اول
منطقه ۱۳	منطقه ۱۸	منطقه ۱۷	منطقه ۱۸	منطقه ۲	منطقه ۱۲	دوم
منطقه ۱۰	منطقه ۱۲	منطقه ۱	منطقه ۸	منطقه ۲۱	منطقه ۱۸	سوم
منطقه ۵	منطقه ۱۷	منطقه ۸	منطقه ۱۱	منطقه ۹	منطقه ۱۶	چهارم
منطقه ۹	منطقه ۴	منطقه ۱۸	منطقه ۱۲	منطقه ۸	منطقه ۱۷	پنجم

همان‌طور که از جدول فوق پیداست از حیث توسعه فرهنگی منطقه ۱۸ دارای کمترین سطح توسعه‌یافتنی اجتماعی است بنابراین در اولویت اول قرار می‌گیرد. بر این اساس مناطق ۱۱، ۱۲، ۱۳ و ۸ به ترتیب در اولویت دوم، سوم، چهارم و پنجم قرار می‌گیرند. همچنین در ابعاد شاخص توسعه اجتماعی مانند امنیت، اعتماد، هویت، تعهد، مشارکت و آنومی اجتماعی به ترتیب مناطق ۱۱، ۱۹، ۲۰، ۱۶ و ۱۲ در اولویت اول قرار دارند یعنی دارای کمترین میزان برخورداری بوده‌اند. با این روش نیز شاخص توسعه اقتصادی براساس منطقه اولویت‌بندی شده‌اند که در جدول زیر گزارش شده است.

جدول ۱۳ - اولویت‌بندی مناطق بر حسب شاخص‌های توسعه اقتصادی

شاخص‌های اقتصادی					اولویت منطقه‌ای
ترافیک	اشغال	آموزش عالی	محیط زیست	مسکن	
منطقه ۶	منطقه ۲۲	منطقه ۱۷	منطقه ۱۲	منطقه ۹	اول
منطقه ۱۲	منطقه ۳	منطقه ۱۹	منطقه ۷	منطقه ۱۶	دوم
منطقه ۴	منطقه ۵	منطقه ۱۸	منطقه ۱۱	منطقه ۱۵	سوم
منطقه ۳	منطقه ۲	منطقه ۱۵	منطقه ۶	منطقه ۱۰	چهارم
منطقه ۷	منطقه ۱۰	منطقه ۱۶	منطقه ۱۰	منطقه ۲۰	پنجم

همان‌طور که از جدول فوق پیداست از حیث توسعه فرهنگی منطقه ۱۶ دارای کمترین سطح توسعه‌یافتنی اجتماعی است بنابراین در اولویت اول قرار می‌گیرد. بر این اساس مناطق ۱۷، ۱۵، ۹ و ۱۹ به ترتیب در اولویت دوم، سوم، چهارم و پنجم قرار می‌گیرند. همچنین در ابعاد شاخص توسعه اقتصادی مانند مطلوبیت مسکن، مطلوبیت محیط زیست، آموزش عالی، اشتغال و ترافیک به ترتیب مناطق ۹، ۱۷، ۱۲، ۲۲ و ۶ در اولویت اول قرار دارند یعنی دارای کمترین میزان برخورداری بوده‌اند. با این روش نیز شاخص توسعه اجتماعی (Societal) براساس منطقه اولویت‌بندی شده‌اند که در جدول زیر گزارش شده است.

جدول ۱۴ - اولویت‌بندی مناطق بر حسب شاخص‌های اصلی توسعه اجتماعی

شاخص‌های اصلی توسعه اجتماعی						اولویت منطقه‌ای
توسعه فرهنگی	توسعه اقتصادی	توسعه اجتماعی	توسعه سیاسی	توسعه اجتماعی (به معنای کلی)	توسعه اجتماعی (به معنای کلی)	اولویت منطقه‌ای
منطقه ۲۱	منطقه ۱۶	منطقه ۱۸	منطقه ۱۳	منطقه ۱۸	منطقه ۱۸	اول
منطقه ۱۷	منطقه ۱۷	منطقه ۱۱	منطقه ۱	منطقه ۸	منطقه ۸	دوم
منطقه ۴	منطقه ۱۵	منطقه ۱۲	منطقه ۸	منطقه ۱۹	منطقه ۱۹	سوم
منطقه ۱۵	منطقه ۹	منطقه ۱۷	منطقه ۱۴	منطقه ۱۳	منطقه ۱۳	چهارم
منطقه ۱۶	منطقه ۱۹	منطقه ۸	منطقه ۶	منطقه ۱۴	منطقه ۱۴	پنجم

همچنان که در جدول فوق گزارش شده است منطقه ۱۸ دارای کمترین سطح توسعه‌یافتنی اجتماعی است و مناطق ۸، ۱۹، ۱۳ و ۱۴ به ترتیب بعد از آن قرار می‌گیرند. لازم به ذکر است که از مجموع چهار شاخص، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی شاخص کلی توسعه‌یافتنی ساخته شده است.

پیشنهادات اجرایی- مدیریتی تحقیق

در ادامه پیشنهادات اجرایی و مدیریتی جهت بهتر شدن شاخص‌های اجتماعی ارائه می‌شود. لازم به ذکر است که شاخص‌های گردآوری شده اگرچه که خالی از ایراد نیست به ویژه در بخش داده‌های موجود اما این داده‌ها در واقع تنها داده‌هایی بودن که در مقیاس منطقه گردآوری شده‌اند و علاوه بر آن محقق به آن‌ها دسترسی داشته است.

۱- به لحاظ شاخص فرهنگی: به لحاظ شاخص مراکز فرهنگی پاسخگویان معتقدند که مناطق ۲۰، ۱۷، ۱۹ و ۴ از کمترین میزان بهره‌مندی از مراکز فرهنگی برخوردارند بنابراین لازم است مدیریت شهری نسبت به ارتقاء این مراکز در مناطق یاد شده اقدام کند. از سوی دیگر مناطق ۲، ۳، ۵، ۷، ۸، ۲۱ به لحاظ مراکز مذهبی با کمبود مواجه هستند، توجه به رشد مراکز مذهبی در مناطق یاد شده بایستی از اولویت‌های شهرداری تهران باشد. همچنین پاسخگویان معتقدند که مناطق ۲۰ و ۱۵ از نظر میزان بهره‌مندی از مدارس، وضعیت مطلوبی برخوردار نیستند که لازم است شهرداری تهران با همیاری و همکاری وزارت آموزش و پرورش نسبت به احداث مدارس جدید در این مناطق اقدام کند. پاسخگویان معتقدند که مناطق ۷، ۸، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۱ به لحاظ برخورداری از اماکن ورزشی از وضعیت مناسبی برخوردار نیستند که لازم است شهرداری تهران نسبت به رفع این مسئله در این مناطق با سازمان‌های ذی‌ربط مانند سازمان تربیت بدنی اقدامات لازم را انجام دهد. به طور کلی براساس نظرات شهروندان مناطق ۴، ۱۵، ۱۷ و ۲۱ کمترین برخورداری توسعه فرهنگی را دارا می‌باشند که لازم است مدیریت شهری نسبت به ارتقاء سطح فرهنگی این مناطق برنامه‌های مدونی را مورد توجه و اقدام قرار دهد.

۲- شاخص اجتماعی نشان می‌دهد که احساس امنیت در مناطق ۱۱ و ۱۸ از وضعیت مناسبی برخوردار نیست بنابراین لازم است نسبت به این امر در همکاری با سایر نهادها مانند نیروی انتظامی در کاهش احساس ترس و افزایش احساس امنیت برنامه‌های لازم در دستور کار

شهرداری قرار گیرد. اعتماد اجتماعی به عنوان یکی از مؤلفه‌های اساسی سرمایه اجتماعی در سطح شخصی در بین مناطق ۱۱، ۱۸ و ۱۹ در بین مناطق تهران از کمترین میزان برخوردار است همچنین اعتماد نهادی در بین مناطق ۵ و ۱۱ از وضعیت مناسبی برخوردار نیست که شناخت این موضوع و بررسی مطالعاتی آنی از جمله برنامه‌هایی است که در این تحقیق پیشنهاد می‌شود. همچنین مناطق ۱۱، ۱۸ و ۱۲ از کمترین میزان مشارکت اجتماعی برخوردارند که نشانگر افول سرمایه اجتماعی در این مناطق می‌باشد شهرداری تهران باستی ضمن توجه به موضوع مشارکت اجتماعی در همه مناطق و به ویژه در مناطق یاد شده، موضوع مشارکت را در خدمات شهری نهادینه کند. به طور کلی مناطق ۱۱، ۱۲ و ۱۸ کمترین توسعه اجتماعی را دارا می‌باشند، که لازم است در برنامه‌های آنی شهرداری مورد توجه قرار گیرند.

۳- نتایج نشان می‌دهد که به لحاظ شاخص توسعه سیاسی منطقه ۳ و ۱۷ بالاترین توسعه سیاسی و منطقه ۱۳ کمترین توسعه سیاسی را دارا می‌باشند. مناطق ۱۵، ۱۸ و ۲۲ در حد وسط توسعه سیاسی هستند. بنابراین در این زمینه باید منطقه ۱۳ مورد توجه مدیریت شهری قرار گیرد تا زمینه حکمرانی خوب شهری در این منطقه و سایر مناطق محقق شود.

۴- شاخص اقتصادی با توجه به آنکه با کیفیت زندگی و زندگی روزمره شهروندان در ارتباط مستقیم است باستی به طور جدی مورد عنایت و توجه قرار گیرد. منطقه ۱، ۲، ۳، ۵ و ۲۲ بالاترین توسعه اقتصادی و منطقه ۱۶ کمترین توسعه اقتصادی را دارا می‌باشند. مناطق ۸، ۱۱، ۱۳ و ۱۸ در حد وسط توسعه اقتصادی هستند. با توجه به نتایج منطقه ۱۶ باستی جهت ارتقا شاخص‌های اقتصادی مورد توجه قرار گیرد.

۵- براساس نظرات شهروندان مناطق ۲، ۳ و ۵ بالاترین توسعه اجتماعی و مناطق ۸ و ۱۸ کمترین توسعه اجتماعی را دارا می‌باشند. مناطق ۷، ۱۰، ۱۱ و ۱۵ در حد وسط توسعه اجتماعی هستند. بنابراین لازم است مناطق ۸ و ۱۸ بیشتر از سایر مناطق مورد توجه مدیریت شهری قرار گیرند.

۶- از نظر کارشناسان و صاحب‌نظران، مسائل و مشکلات ترافیک، بیکاری، جرائم و آسیب‌های اجتماعی به ترتیب دارای اولویت اول، دوم و سوم بوده‌اند. بنابراین لازم است شهرداری تهران به همراه سایر سازمان‌ها و نهادهای ذی‌ربط نسبت به ارتقاء سطح کیفیت زندگی شهروندان اقدامات لازم را انجام دهد. به طور کلی با توجه به سطوح توسعه‌یافته‌گی شاخص‌های اجتماعی

در ابعاد فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جدول زیر جهت ارائه راهکارهای اجرایی- مدیریتی مطرح می‌شود.

-۷- تشکیل پایگاه داده‌های شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی: یکی از نیازهایی اساسی در هر گونه برنامه‌ریزی وجود داده‌های پایه‌ای در ابعاد مختلف است، این موضوع در مدیریت شهر و مسائل شهر بسیار حیاتی و لازم است، یکی از اقداماتی که در چند سال اخیر به طور جدی توسط مدیریت شهری دنبال شده است جمع‌آوری داده‌های پایه‌ای مربوط به مناطق مختلف شهر تهران می‌باشد قطعاً تشکیل منظم پایگاه داده‌های شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی می‌تواند مبنای رسیدن کلانشهر تهران به شرایط ایده‌آل توسعه پایدار شهری باشد. مدیریت شهری با وجود داده‌های پایه‌ای می‌تواند در برنامه‌ریزی‌های بلند مدت، میان مدت و کوتاه مدت در مناطق مختلف چندگانه تهران موفق باشد و بدون شک این امر نیازمند اطلاعات پایه‌ای دقیق در حوزه‌های اجتماعی می‌باشد بنابراین لازم است این اطلاعات به طور دقیق احصا شود و در اختیار برنامه‌ریزان و محققان شهری قرار گیرد.

-۸- ایجاد فضا و فرهنگ ارائه داده به محققین و پژوهشگران: تلاش شود که تحقیقات مختلفی که در سطح شهرداری و به خصوص مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی انجام می‌شود مبتنی بر آخرين داده‌ها در مورد مسائل مختلف شهری باشد که لازمه این امر تولید و در اختیار نهادن آن‌ها به محققان شهری می‌باشد.

-۹- گردآوری داده در سطح کوچکترین و احد برنامه‌ریزی شهری یعنی محله: محله به عنوان یکی از کوچکترین اجزا حیات شهری دارای کارکردهای بسیار مثبتی می‌باشد و بر همین مبنای شهرداری تهران اهتمام خود را در توجه به این موضوع قرار داده است بنابراین می‌توان گفت که اساس مدیریت مشارکتی توجه به محله گرایی است و تاکنون برنامه‌های بسیار متنوعی در این خصوص انجام شده است، بدون شک نهادینه کردن تفکر محله‌گرایی نیازمند وجود اطلاعات دقیق در محلات مختلف شهر تهران می‌باشد بنابراین پیشنهاد می‌شود تا به طور دقیق این اطلاعات به تفکیک محلات شهری در تهران مورد مدیریت شهری تهران قرار گیرد.

جدول ۱۵- شاخص‌های کلی و ارائه راهکارها

راهکار اجرایی	منطقه مورد نظر جهت اجرای برنامه‌ها	ابعاد شاخص	پنجه بسم الله الرحمن الرحيم
نتایج پیمایش براساس نظرات پاسخگویان نشان می‌دهد که مناطق یاد شده نسبت به سایر مناطق از وضعیت مطلوبی برخوردار نیستند بنابراین با توسعه اماکن و مراکز فرهنگی مانند مراکز فرهنگی، مذهبی، ورزشی و آموزشی در این مناطق زمینه‌های عدالت شهری فراهم خواهد شد. لازم به ذکر است که این مناطق عمدتاً در قسمت جنوبی و شرقی تهران قرار دارند.	۲۱، ۱۷، ۱۵ و ۴	شاخص توسعه فرهنگی با استفاده از مؤلفه‌های مراکز فرهنگی، مذهبی، ورزشی و مراکز آموزشی سنجیده شده است.	پنجه بسم الله الرحمن الرحيم
با توجه به آنکه در سال‌های اخیر محله محوری در رأس برنامه‌های شهرداری تهران قرار گرفته است بدون شک لازمه تحقق این امر توجه به شاخص‌های اجتماعی یاد شده می‌باشد، با توجه به نتایج مناطق یاد شده از سایر مناطق تهران از وضعیت مطلوبی برخوردار نیستند. به طور کلی می‌توان گفت که این شاخص‌ها متناظر با مفهوم سرمایه اجتماعی در شهر تهران می‌باشد پیشنهاد می‌شود لزوم توجه به مفهوم سرمایه اجتماعی و مؤلفه‌های آن بایستی در برنامه‌های آتی شهرداری به خصوص در مناطق قرار گیرد.	۱۸، ۱۲، ۱۱	این شاخص با استفاده از متغیرهای احساس امنیت، اعتماد بین شخصی و نهادی، هویت اجتماعی، تعهد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و احساس آنومی سنجیده شده است.	پنجه بسم الله الرحمن الرحيم
شهرداری‌ها امروزه جهت تحقق توسعه پایدار شهری نیازمند توجه به مفهوم حکمرانی مطلوب و خوب شهری می‌باشند. توسعه یافتنگی سیاسی در سطح مناطق تهران به معنای رابطه از پایین به بالا بین شهروندان و مدیریت شهری می‌باشد. نتایج نشان می‌دهد که مناطق ۸، ۱ و ۱۳ نگاه خوش‌بینانه‌ای نسبت به شهرداری ندارند و همین موضوع در رسیدن شهرداری به برنامه‌های خود اختلال ایجاد خواهد کرد بنابراین پیشنهاد می‌شود شهرداری تهران با برنامه‌های خود زمینه تعامل و اعتماد بیشتر شهروندان را فراهم نماید.	۱۳ و ۸، ۱	مؤلفه‌های این شاخص عبارتند از پاسخگویی، حاکمیت قانون، کارایی، اجماع محوری، کنترل فساد	پنجه بسم الله الرحمن الرحيم

ادامه جدول ۱۵- شاخص‌های کلی و ارائه راهکارها

راهکار اجرایی	منطقه مورد نظر جهت اجرای برنامه‌ها	ابعاد شاخص	جهنم توسعه‌یافگی اقتصادی
امروزه توسعه اقتصادی در کلانشهرها به یکی از وظایف شهرداری‌ها تبدیل شده است براساس نتایج مناطق یاد شده که عمدتاً از مناطق جنوبی شهر هستند از وضعیت مطلوبی برخوردار نیستند و بدون شک لازمه تحقق عدالت اجتماعی توسعه یافتنگی اقتصادی بر حسب مؤلفه‌های آن است پیشنهاد می‌شود که شهرداری تهران با همکاری نهادهای دیگر نسبت به توسعه اقتصادی و بهبود شاخص‌های آن برنامه‌های بلندمدتی را تدوین کند.	۱۷، ۱۶، ۹ و ۱۹	شاخص توسعه اقتصادی در سطح مناطق با استفاده از مطلوبیت محیطی، مطلوبیت مسکن، ترافیک، آموزش عالی سنجیده شده است.	

منابع

- پورافکاری، نصرالله (۱۳۷۶): «فرهنگ جامع روانشناسی - روانپژوهشی»، چاپ دوم، تهران: نشر فرهنگ معاصر.
- چلبی، مسعود (۱۳۷۵): جامعه شناسی نظم، تشریح نظری نظم اجتماعی، نشر نی، تهران.
- چلبی، مسعود (۱۳۸۱): «فضای کنش: ابزاری تنظیمی در نظریه‌سازی»، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره چهارم، شماره ۱: ۴۶-۵، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.
- سرمد، زهره؛ بازرگان، عباس؛ حجازی، الهه (۱۳۸۰): «روش‌های تحقیق در علوم رفتاری»، چاپ پنجم، تهران: مؤسسه انتشارات آگاه.
- صفری، سلمان (۱۳۷۴): «رضایت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد پژوهش اجتماعی، تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- وست فال، ماتیو و دویلاد، ویکتوریا (۱۳۸۶): شاخص‌های شهری برای مدیریت شهرها، ترجمه همت مراد قلندری و همکاران، تهران، انتشارات سازمان فناوری اطلاعات و ارتباطات شهرداری تهران.
- Michalos, alexc (2002): social indicators research and health-related quality of life research, kluwer pub, Canada.

عنوانین انتشارات مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران از سال ۱۳۸۷ تاکنون: کتب:

- ۱- طراحی تفریجگاهی در نواحی رودکناری در محیط کلانشهرها
- ۲- مدیریت زیست محیطی فضای سبز شهری
- ۳- شهرها در فرآیند جهانی شدن (گزارش سکونتگاه‌های انسانی)
- ۴- مجموعه مقالات سمینار چالش‌ها و راهبردهای زیست محیطی کلانشهر تهران
- ۵- راهنمای توانمندسازی شهروندان و محلات شهر برای ارتقای سلامت
- ۶- آلودگی هوا (راهبردهای ملی، قوانین و مقررات)
- ۷- آلودگی هوا و صدا در حقوق ایران
- ۸- مدیریت بحران (اصول و راهنمای عملی دولتهای محلی)
- ۹- برنامه‌ریزی شهری سالم
- ۱۰- قن‌آوری راهبردی مدیریت دانش
- ۱۱- امکان سنجی انتخاب مستقیم شهرداران توسط مردم در ایران
- ۱۲- مبانی پایداری کلانشهرها با تأکید بر کلانشهر تهران

گزارش‌های دانش شهر:

- ۱- جهانشهرها و گروه اقتصادی G20
- ۲- سیاه چالها و پیوندهای سست در شبکه شهرهای جهانی
- ۳- مروری بر برنامه‌ریزی فرهنگی در شهرداری‌های استان اوتاریو، کانادا
- ۴- جایگاه مشارکت شهروندان در اسناد بالادستی
- ۵- تحليلی بر موضوع انتقال پایتخت سیاسی کشور
- ۶- وضعیت شهروندی
- ۷- دیپلماسی شهری در فرآیند جهانی شدن
- ۸- جایگاه مسؤولیت پاسخگویی در شهرداری
- ۹- بررسی کاهش آلودگی هوای شهر تهران با جایگزینی سوخت CNG
- ۱۰- اثرات اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در استان تهران
- ۱۱- حکمرانی خوب شهری
- ۱۲- جایگاه فضاهای زیرزمینی در طرح‌های شهری
- ۱۳- مشارکت، تصویر از مشارکت و حمایت شهروندان
- ۱۴- بررسی اجمالی تولید ناخالص داخلی ایران با توجه به سهم استان‌ها
- ۱۵- بررسی وضعیت رود دره فرجزاد
- ۱۶- معلولیت و شهروندی
- ۱۷- بحران سفید (برف) و مدیریت آن در کلانشهرها
- ۱۸- دیپلماسی شهری (ایزاری برای توسعه ملی در عصر فضای جریان‌ها)
- ۱۹- مدیریت منظر شهری محلات با رویکرد پایداری
- ۲۰- مطالعه وضعیت زدواج در مناطق ۲۲ گانه شهر تهران
- ۲۱- مطالعه وضعیت طلاق در شهر تهران
- ۲۲- بحران مالی جهانی و تاثیرات آن بر سطح ملی و منطقه‌ای (با تأکید بر شهر تهران)
- ۲۳- بررسی ضوابط بلندمرتبه‌سازی در شهر تهران
- ۲۴- شهروندی و سالمندی
- ۲۵- کشاورزی شهری
- ۲۶- کلانشهرها و چالش‌های حمل و نقل
- ۲۷- کودکان و شهروندی
- ۲۸- شهروندی فعال و نظارت شهروندی
- ۲۹- مطالعه وضعیت اقتصادی و اجتماعی زنان سرپرست خانوار
- ۳۰- جایگزینی مبنی‌بوس‌های فرسوده شهر تهران، چالش‌ها و راهکارها
- ۳۱- لیزینگ زمین و مسکن
- ۳۲- نقش سازمان‌های بین‌المللی در جایگاه جدید جهانی کلانشهرها با تأکید بر مجمع شهرداران کلانشهرها
- ۳۳- مسئله‌بایی در حوزه مدیریت شهری
- ۳۴- بررسی جایگاه شهر استانبول در شبکه شهرهای جهانی (آموزه‌هایی برای تهران)
- ۳۵- شهروندی در دوران پساملی
- ۳۶- رویکردهای جدید در طراحی پارک‌ها و فضاهای سبز شهری (پارک‌های موضوع محور)
- ۳۷- مفاهیم پدافند غیرعامل در مدیریت شهری با تمرکز بر شهر تهران

- ۳۸- رویکردهای جدید در برنامه‌ریزی و مدیریت شهری: برنامه‌ریزی شهری سالم
- ۳۹- عوارض سبز: ابزاری جهت کنترل آلودگی هوا در شهرها و ایجاد درآمدهای پایدار برای شهرداریها
- ۴۰- بررسی تطبیقی طرح‌ها و برنامه‌های فضای سبز کلانشهر تهران و شهر گوانتنزو چین
- ۴۱- وضعیت مسکن و کیفیت سکونت زنان سپرست خانوار با تأکید بر مناطق ۲۲ گانه شهر تهران
- ۴۲- خطرهای محتمل بر تونلهای درون شهری
- ۴۳- طراحی پیاده راهها در شهر تهران؛ با تمرکز بر نیازهای اجتماعی شهر

گزارش‌های مدیریتی:

- ۱- ارزیابی درآمدها و هزینه‌های اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها
- ۲- بررسی چالش‌ها و راهبردهای رشد اقتصادی در ایران (با تمرکز بر استان تهران)
- ۳- بررسی چالش‌ها و راهبردهای دست‌یابی به اشتغال کامل (با تمرکز بر استان تهران)
- ۴- بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۰ کشور و مقایسه آن با احکام برنامه پنجم و بودجه سال ۱۳۸۹
- ۵- گزارش شاخص بهروزی در سال ۲۰۱۰ و جایگاه ایران در آن
- ۶- گزارش عملکرد شهرداری تهران (از سال ۸۴ تا لغایت ۸۹)
- ۷- بررسی مسائل و مشکلات شهر تهران (از دیدگاه شورای اسلام)
- ۸- بررسی چالش‌ها و راهبردهای کاهش تورم در ایران (با تأکید بر استان تهران)
- ۹- معرفی مراکز و سازمان‌های علمی و پژوهشی بین‌المللی و داخلی فعال در حوزه مدیریت شهری
- ۱۰- مبانی بودجه‌بزی مبتنی بر عملکرد
- ۱۱- گزارش عملکرد سال ۸۹ مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران
- ۱۲- شناسایی وضعیت و ابعاد هویت اجتماعی شهروندان تهرانی و راهکارهای ارتقاء آن
- ۱۳- ضرورت‌ها و الزامات مدیریت یکپارچه در کلانشهر تهران (جدایی شهرستان‌های ری و شمیرانات از کلانشهر تهران؛ تهدید یا فرصت)
- ۱۴- بررسی ضوابط احداث، نگهداری و مدیریت سرویس‌های بهداشتی عمومی
- ۱۵- جهاد اقتصادی و نقش شهرداری در تحقق آن (با تأکید بر ضرورت‌ها و الزامات)
- ۱۶- ساماندهی مشارکت شهروندان در اداره امور شهر با رویکرد محله محوری
- ۱۷- جایگاه فرم‌های ارگانیک در طراحی المان‌های شهری
- ۱۸- امکان سنجی تحقق اجرای فضای سبز عمودی در شهر تهران
- ۱۹- طرح داوطلب واکنش اضطراری محله (دوام)
- ۲۰- ارزیابی عملکرد خانه‌های اسیب‌بازی مستقر در سرای محلات در شهر تهران
- ۲۱- شهر آموزش‌دهنده، صورت‌ها و راهکارها
- ۲۲- نظرسنجی و نیازسنجی از کارکنان شهرداری تهران درخصوص عملکرد شهرداری
- ۲۳- مطالعه تطبیقی پیرامون وظایف و ماموریت‌های شهرداری‌ها و انتخاب شهرداران در شهرهای مختلف جهان
- ۲۴- معرفی نمونه‌های موفق برنامه‌ریزی حمل و نقل شهری و مقایسه آنها با شهر تهران
- ۲۵- بررسی نظام مداخله بهینه برای بهسازی و نوسازی بهنه‌های فرسوده شهر تهران
- ۲۶- شناسایی و ارزیابی خرایی‌های پل‌های بتنی شهر تهران (مطالعه موردی: پل شهید صنیع خانی)
- ۲۷- بررسی مهم‌ترین چالش‌ها، فرصت‌ها و پیامدهای الکترونیکی شدن شهر تهران با استفاده از مدل SWOT
- ۲۸- بررسی مقایسه‌ای میزان آمادگی الکترونیکی ایران و کشورهای جهان با نگاهی ویژه به شهر تهران
- ۲۹- وضعیت محیط زیست شهر تهران (SOE) (۱۳۷۷-۸۶)
- ۳۰- بررسی مسائل و مشکلات موجود در مزهای مناطق و نواحی از دیدگاه شهروندان (مطالعه موردی: مزهای مناطق و نواحی ۱۰ و ۱۷ شهرداری تهران)
- ۳۱- شناسایی ظرفیت‌های سرمایه اجتماعی با تأکید بر شبکه‌سازی در شهر تهران
- ۳۲- تحلیلی بر وضعیت اجتماعی رانندگان تاکسی در تهران و ارائه راهکارهایی برای افزایش اعتماد عمومی و مسئولیت‌پذیری آنها
- ۳۳- بازیافت از ضایعات الکترونیکی بر مناطق ۲۲ گانه شهر تهران
- ۳۴- بررسی وضعیت سلامت شهروندان و خدمات شهری در مناطق ۲۲ گانه شهر تهران
- ۳۵- ضرورت استفاده از سیستم‌های حمل و نقل هوشمند (ITS) در شهر الکترونیک
- ۳۶- مروری بر آسیب‌پذیری لرزه‌ای کلانشهر تهران در طرح مطالعاتی جایگا با نگاهی بر وضع موجود
- ۳۷- تدوین مفهوم توسعه اجتماعی در مقیاس شهری
- ۳۸- «نقاط قوت و ضعف طراحی منظر شهری»؛ بررسی موردی برنامه، طرح، اجرا و نظارت طرح منظر شهری نعمت‌آباد
- ۳۹- سلسله گزارش‌های شناسایی مسائل اجتماعی در اولویت (۱): تعیین موضوعات اجتماعی مهم از نظر مردم
- ۴۰- اعتماد اجتماعی از دریچه مطالعات تجربی در سطح ملی و شهر تهران
- ۴۱- مفاهیم زیست محیطی در برنامه‌ریزی و مدیریت راهبردی حوضه آبخیز شهری

امروزه شهرداری‌ها در اقصی نقاط جهان از لحاظ مدیریتی با شرایطی متغیر، پیچیده و با عدم قطعیت روبرو هستند، انتظارات مردم افزایش یافته و آنها خواستار نوعی سیستم مدیریتی و برنامه‌ریزی هستند که در دسترس بوده و پاسخگوی نیازها و انتظارات آنها باشد. به نظر می‌رسد در ایران به ویژه در کلانشهر تهران، شناخت وضعیت موجود با مشکلات و موانع عدیدهای مواجه است. شناخت دقیق و جامع الشرایط وضعیت موجود مهم‌ترین بخش طراحی مدل توسعه پایدار شهری و به ویژه توسعه پایدار اجتماعی است. شاخص‌های اجتماعی به دلیل ماهیت آن بسیار نرم، تغییرپذیر و نیازمند پیمایش‌های وسیع است؛ لذا بیش از حوزه‌های دیگر نیازمند پایش و رصد مداوم و مستمر است. بنابراین طراحی مدل توسعه پایدار اجتماعی می‌بایست مبتنی بر شناخت دقیق وضعیت اجتماعی شهر تهران باشد تا اینکه اولاً بتوان مقصد را به خوبی مشخص و دوماً نقشه دقیق راه را تهیه نمود.

مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران
معاونت علمی و فناوری

http://rpc.tehran.ir
email: info@rpc.tehran.ir